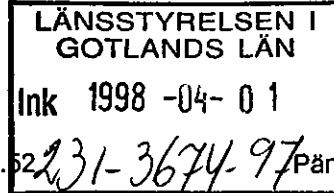

Byggnadsnämnden

§ 69

Dnr 965003.52231-3674-97 Pär 784

Bildande av naturreservatet Galgberget, Visby

BESLUT (i enlighet med arbetsutskottets förslag)

1. Byggnadsnämnden beslutar med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) att avsätta det på bifogade kartan avgränsade området som naturreservat med stöd av delegation av länsstyrelsen 1996-12-17.
2. Byggnadsnämnden beslutar att för området skall gälla föreskrifter och den skötselplan, dock ej ekonomisk utredning, som framgår av bilaga 69a.

Hans Dahlström reserverar sig mot beslutet så tillvida att reservatsgränsen i områdets sydöstra hörn flyttas ca 100 meter österut.

ÄRENDEBESKRIVNING

Ärendet har senast behandlats av byggnadsnämnden 1997-10-29, § 228 med beslut att samråd ska ske med förslag till reservatsföreskrifter och skötselplan, daterade 1997-09-01.

Förslaget har varit utsänt på samråd till ett flertal organisationer och förvaltningar under tiden fr o m 1997-12-02 t o m 1998-02-13. De yttranden som inkommit finns på stadsarkitektkontoret.

Stadsarkitektkontoret har i en samrådsredogörelse redovisat inkomna synpunkter och därav föranledda åtgärder, bilaga 69 b.

Arbetsutskottets förslag 1998-03-11

1. Byggnadsnämnden beslutar med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) att avsätta det på bifogade kartan avgränsade området som naturreservat med stöd av delegation av länsstyrelsen 1996-12-17.
2. Byggnadsnämnden beslutar att för området skall gälla föreskrifter och den skötselplan, dock ej ekonomisk utredning, som framgår av bilaga.

Yrkanden

Hans Dahlström yrkar att gränsen i områdets sydöstra hörn flyttas ca 100 meter österut med hänvisning till att skyddet för kalkugnen och galgarna bör säkras vid en framtida bebyggelse.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på arbetsutskottets förslag och Hans Dahlströms yrkande och finner att byggnadsnämnden antar arbetsutskottets förslag.

Just för byggnadsnämnden

Utdragsbestyrkande

Exp

Till

Avgift

Postadress

621 81 VISBY

Besöksadress

S:t Hansgatan 27
Visby

Telefon

0498-26 90 00 (växel)

Telefax

0498-20 35 20

Gotlands kommun

1998-03-01 Dnr 965003.52

Bildande av naturreservatet Galgberget, Visby, Gotlands kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Galgberget.
Kommun	Gotland.
Socken	Visby.
Läge	Från ca 350 meter norr om Visby ringmur och 1,5 km norrut, mellan Lummelväg och S:t Göransgatan.
Kartblad	Ekonomiska kartbladet 068 4, 6I Visby NO och 069 3, 6J Roma NV.
Gräns	Mitten av den punktstreckade linjen på bifogad karta, bilaga 1.
Area	51,5 ha
Fastigheter	Galgberget 1:1 och 1:5 (delar av) och 1:2, S:t Göran 1:1 (del av), Norderstrand 1:22 (del av).
Markägare	Gotlands kommun, (Galgberget 1:1, 1:2 och 1:5, S:t Göran 1:1) och Visby Domkyrkoförsamling (Norderstrand 1:22).
Naturvårdsförvaltare	Gotlands kommun, gatukontoret.

Beslut

Byggnadsnämnden i Gotlands kommun beslutar, BN § 69, 1998-03-25, genom delegation av länsstyrelsen 1996-12-17, med stöd av 7§ naturvårdslagen (1964:822), att avsätta det på bifogade karta, bilaga 1, avgränsade området som naturreservat.

Syftet med reservatet är

att bevara ett geologiskt, biologiskt och kulturhistoriskt mycket intressant och värdefullt naturområde från exploatering

att bevara och sköta ett område av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen och 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) som anges nedan.

A   **Föreskrifter enligt 8§ naturvårdslagen om inskränkningar i rätten för markägare och andra sakägare att förfoga över fastighet inom reservatet**

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1   uppföra byggnad eller annan anläggning,
- 2   anlägga väg,
- 3   anordna upplag.
- 4   använda kemiska bekämpningsmedel,
- 5   anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagn och husbil

Vidare är det förbjudet att utan byggnadsnämndens tillstånd

- 6   gräva, schakta, utfylla, spränga, borra eller på annat sätt skada mark eller block. Reparation och underhåll av befintliga rörledningar, elkablar, teleledningar och diken får dock utföras efter kontakt med naturvårdsförvaltaren.
- 7   uppföra mast eller antenn
- 8   dra fram mark- eller luftledning
- 9   uppföra stängsel eller annan hägnad
- 10   anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning
- 11   anlägga stig eller parkeringsplats

Utan hinder av ovanstående förbud får naturvårdsförvaltaren vidta de skötselåtgärder som anges i bifogade skötselplan, bilaga 3.

B Föreskrifter enligt 9§ naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare liksom innehavare av särskild rätt till mark förpliktigas att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet:

- 1 Anordningar för utmärkning av och information om reservatet,
- 2 röjning av sly och buskar samt avverkning av träd av säkerhetsskäl.

C Föreskrifter enligt 10§ naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att:

- 1 föra motordrivet fordon utanför de vägar och parkeringsplatser som markerats på bifogad karta, bilaga 2,
- 2 ställa upp husvagn eller tälta,
- 3 göra upp öppen eld,
- 4 gräva upp växter
- 5 rida
- 6 bryta kvistar eller på annat sätt skada levande eller dött träd eller buske.

D Föreskrifter enligt 9§ naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av området mm

- 1 Byggnadsnämnden fastställer de anvisningar om naturvårdsförvaltningen mm som framgår av bifogad skötselplan, bilaga 3.
- 2 Naturreservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (NV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).
- 3 Naturvårdsförvaltare skall vara Gotlands kommun, gatukontoret

Grund för beslutet

Områdets betydelse

Området är ett av Visbys mest frekventerade strövområden. Genom området löper den vackert utbildade klinten, vilken är av största geologiska värde. Galgbergsområdet hyser även en intressant vegetation med stort inslag av trädgårdsflyktingar och är kulturhistoriskt mycket intressant.

Området ingår i ett större område av riksintresse för naturvården (område I 22) och i område av riksintresse för friluftslivet (Gotlandskusten, område I 4) enligt 2 kap 6§, 2 st naturresurslagen (1987:12).

Redogörelse för ärendet

Fastigheterna Galgberget 1:1 och 1:2 ägs av kommunen sedan lång tid tillbaka. Den del av Norderstrand 1:22 som till en mindre del ingår i reservatet, inköptes av Visby Domkyrkoförsamling från kommunen 1993.

Vid ett flertal tillfällen har framförts att Galgbergsområdet borde skyddas genom att området avsätts som naturreservat. Gatukontoret framförde 1972 till Stadsarkitektkontoret förslag att området nedanför klinten borde utredas om det kunde bli ett socialt naturreservat. Även då planarbetet för en amfiteater i klintkanten pågick och åren därefter 1988-1992, framfördes i bl.a. massmedia att området borde avsättas till naturreservat.

I den fördjupade översiktsplanen för Visby norr, antagen av kommunfullmäktige 18 september 1995, anges att ett större område inbegripet Galgbergsområdet och området kring Kärleksstigen, skall avsättas som kommunalt naturreservat.

Byggnadsnämnden beslutade 14 februari 1996 att arbetet med att bilda ett kommunalt naturreservat för Galgbergsområdet skulle påbörjas. Den 29 april beslutade kommunfullmäktige att kommunen hos länsstyrelsen skulle söka delegation för byggnadsnämnden att besluta om bildande av naturreservatet Galgberget. Länsstyrelsen lämnade i beslut den 17 december 1996 fullständig delegation till byggnadsnämnden att bilda kommunalt naturreservat vid Galgberget.

Förslag till föreskrifter och skötselplan har utarbetats under 1996 och 1997. Arbetets fortskridande har härvid löpt parallellt med andra projekt i anslutning till naturreservatet. Samtidigt med reservatsarbetet har planarbete pågått för Norderbacka, direkt gränsande till reservatet i söder. En flyttning av speedwayanläggningen på Galgberget till annat område har varit en förutsättning för det nya planområdet och har haft betydelse även för reservatsarbetet. Området för speedway avsågs från början ingå i reservatet. Vid bildandet av reservatet har det ansetts lämpligt att inte inbegripa detta område. På sikt bör emellertid speedwayanläggningens område införlivas i naturreservatet.

Centralt i området finns ett område med områdesbestämmelser, antagna av kommunfullmäktige 24 oktober 1988, som möjliggör byggandet av en amfiteater. Bygglov för en amfiteater gavs 24 januari 1990, beslutet överklagades och regeringen avlog överklagandena i beslut 24 juni 1992. Bygglovet utnyttjades dock aldrig.

Kommunfullmäktige beslutade 1998-02-09 att upphäva områdesbestämmelserna för vissa delar, bl a för delarna nedanför klinten. Kvarvarande områdesbestämmelser möjliggör en amfiteater, parkeringsplats och tillfart från Lummelundsväg. Dessa områden ingår inte i reservatet.

Förslag till reservatsföreskrifter och skötselplan för det kommunala naturreservatet Galgberget sänds ut på samråd 1997-12-02 efter beslut i byggnadsnämnden 1997-10-29.

Beskrivning av området

Arealens fördelning på naturtyper

Barrskog: 5 ha

Lövskog: 13 ha

Substratdominerad mark (hällmark): 21,5 ha

Öppen gräsmark: 11 ha

Våtmark: 0,5 ha

Vägar och anlagda stigar: 0,5 ha

Naturförhållanden

Naturreservatet delas i sin sydväst-nordöstliga sträckning av en klintkant, som med varierande höjd löper genom hela reservatet. Den övre delen utgörs av en kalkstensplatå som når sin högsta höjd vid galgplatsen, 44 m ö h och sjunker sedan successivt mot norr, där klinten delas i en övre och en nedre klintkant. Berggrundsytan uppe på Galgberget består av Tofta-lager och därunder finns Högklints-lager. Även mot söder sjunker höjden och klintkanten övergår i en kraftig sluttning. Uppe på klinten ligger kalkhällen bar eller täcks av ganska tunna jordlager.

Nedanför klintkanten finns rasbranter av varierande bredd. På det svagt sluttande planet väster om klinten består marken mestadels av sand.

Uppe på kalkstensplatån dominerar hällmarker med varierande öppenhet och barrskog men det finns även öppna gräsytor. Nedanför klinten dominerar lövträden i den rikare vattentillgången från klinten. Här finns öppna och igenväxande gräsmarker på det sandiga underlaget. Längs med Kärleksstigen finns en frodig växtlighet. Vitsippor, blåsippor och violer dominerar markernas växtlighet under våren. Inom vissa delar täcks marken sommartid av ramslök.

Inom området finns en blandning av vilda och kulturspridda växter. Här finns således bl a sydgullregn, alpgullregn och hybrider mellan dessa, spärroxbär, rynkoxbär, vejksel, vresros och daggrös. Flera oxelararter finns, balkanoxel, klippoxel, finnoxel och oxel. Andra sällsynta och intressanta växter i området är bl a skärblad, stenfrö, pipört och gotländsk haverrot.

Området har förutsättningar att bl a hysa en rik och intressant insekts- och molluskfauna, vilket enstaka fynd indikerar, men någon inventering av dessa djurgrupper har inte företagits.

Särskilt det vegetationsrika området kring Kärleksstigen hyser en rik småfågelfauna. Däggdjur som förekommer i området är bl a vildkanin, igelkott och mindre skogsmus. Även fladdermöss finns i området.

Hur man överklagar

Byggnadsnämndens beslut om bildandet av naturreservatet Galgberget kan överklagas hos länsstyrelsen (se byggnadsnämndens beslut, BN §69 1998-03-25)

Christine Edström
Stadsarkitekt

Sten Svensson
Kommunekolog

Bilagor

- 1 Karta som visar naturreservatets gränser
- 2 Karta som visar parkeringsplatser samt var det är tillåtet att framföra motordrivna fordon
- 3 Skötselplan
- 4 Karta över detaljplaner inom naturreservatet

Gräns för naturreservatet Galgberget

Skala 1:10 000

Parkeringsplatser samt vägar där det är tillåtet att framföra motordrivet fordon.

Ps = Område som får användas som parkeringsplats vid speedwaytävlingar.

1998-03-01

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET GALGBERGET

Skötselplanen har fastställts av Byggnadsnämnden genom beslut den 25 mars 1998, BN § xx. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.

Förord

Skötselplanen har upprättats av Gotlands kommun. Samråd har skett med bl.a. länsstyrelsen i Gotlands län.

Innehåll

- I Allmän beskrivning av naturreservatet
  - 1 Administrativa data
  - 2 Grund för beslutet samt föreskrifter
  - 3 Beskrivning av nuvarande förhållanden

- II Riktlinjer för den framtida naturvårdsförvaltningen av naturreservatet
  - 1 Disposition och skötsel av mark och vatten
  - 2 Anordningar för besökare
  - 3 Tillsyn
  - 4 Dokumentation
  - 5 Ekonomisk utredning

- III Källor

Bilagor

- 3:1 Skötselområden
- 3:2 Stigar och vägar som underhålles
- 3:3 Naturstigens sträckning
- 3:4 Stig med särskilda anpassningar för synskadade
- 3:5 Kulturhistorisk beskrivning av området

SKÖTSELPLAN

1998-03-01

I Allmän beskrivning av naturreservatet

1 Administrativa data

Se reservatsföreskrifterna.

2 Grund för beslut samt föreskrifter

se reservatsföreskrifterna.

3 Beskrivning av nuvarande förhållanden

3.1 Naturförhållanden

Se reservatsföreskrifterna.

3.2 Markanvändning

3.2.1 *Friluftsliv*

Marken används till helt övervägande delen för rörligt friluftsliv (promenader, motionslöpning, besök vid galgplatsen, beundran av utsikten, hundrastning, lek och bollspel, labyrintvandring, etc).

3.2.2 *Skogsbruk*

Något skogsbruk förekommer inte i egentlig mening.

3.2.3 *Befintliga byggnader och anläggningar*

Civilförsvaret har en ledningscentral i berget under galgplatsen. Vid galgplatsen finns även en telemast.

3.2.4 *Rör- och ledningsstråk*

Ungefär vid Vikingagatans förlängning har reservatsgränsen dragits så att det där befintliga pumphuset för vatten och avlopp (kommunens) ej ingår i reservatet. Från pumphuset går rörledningar i slutningen mot Bergsgatan och Lummelundsväg. Från Lummelundsväg går VA-ledningar in till speedwayanläggningen.

Inom eller i gränsen till reservatet finns dessutom ledningsstråk med telekablar och elkablar. Jordkablar finns utefter Lummelundsväg, från Norderbackaområdet till galgplatsen, från Lummelundsväg till speedwaybanan och vidare mot galgplatsen, från Bergsgatan till Åhsbergsgatan, utmed S:t Göransgatan och ett flertal kablar och kabeldiken inom S:t Göransbetningen och Botairlunden

3.3 Tillgänglighet

Reservatet ligger i direkt anslutning till Visbys bebyggelse, väg 149, Lummelundsväg, och St:Göransgatan. Intill reservatet på andra sidan St:Göransgatan ligger Norderstrands camping.

3.4 Anordningar för friluftslivet

Vid Kärleksstigen och andra särskilt iordninggjorda stigar i området under klinten finns parksoffor. En trappa finns i klinten norr om galgplatsen för passage mellan övre och nedre delarna av reservatet. Trappor finns även vid en stig som från Bergsgatan leder ner mot Åhsbergsgatan.

Stigar och vägar som skall underhållas framgår av bilaga 3:2.

En stigslinga, som inbegriper en stor del av Kärleksstigen, är särskilt iordningställd för att lättare kunna utnyttjas av synskadade (bilaga 3:3).

En naturstig ska anordnas (bilaga 3:4)

II Riktlinjer för den framtida förvaltningen av naturreservatet

1 Disposition och skötsel av mark och vegetation

1.1 Övergripande mål

Målet för områdets skötsel skall vara att uppnå och upprätthålla ändamålet med reservatet, vilket innebär att rekreationsaspekterna skall prioriteras utan att naturvärdena för den skall äventyras.

Marken är inom nästan hela reservatsområdet kraftigt kulturpåverkat på olika sätt. Uppe på galgbergsområdet har stentäkt förekommit under lång tid. Här har också funnits åkermark under gången tid. Nedanför klinten har det under åtminstone 1600- och 1800-talen funnits åkermarker på flera håll. Det framträngande vattnet under klinten har förr kunnat ge kraft åt en såg. En våtmark under igenväxning är vad som återstår av sågens hålldamm. Någon egentlig bebyggelse har inte funnits förutom vid S:t Görans ruin. En "sommarkolonistuga" fanns i norra delen av reservatet tills den revs i mitten av 1980-talet. Inga rester av huset syns nu på platsen.

Planteringsgillet i Wisby utförde under åren 1905 - 1912 planteringar av buskar och träd i området under klinten. Bl.a. planterades lärk, svartall och troligen även balkanoxel, den senare har sedan spridits upp till området ovan klinten samt till andra områden runt Visby, särskilt då Södra hållarna söder om Visby. Planteringsgillet planterade också de gullregn som har gett namn åt Gullregnsallén.

Skötselförutsättningarna varierar mycket inom området, främst beroende på de geologiska olikheterna. Ovan klinten tunna eller inga jordlager, under klinten strandavlagringar och intill klinten ytligt rörligt grundvatten som ger en frodig växtlighet. På de öppna ytorna nedanför klinten, på sandunderlag, sker igenväxning med en och andra buskar, men vegetationen hålls delvis ganska effektivt tillbaka genom vildkaninernas bete. Även ovan klinten finns mindre områden med djupare jordlager.

Genom att vissa delar lämnas för fri utveckling medan andra sköts med slåtter och buskröjning ska variationsrikedom uppnås i detta redan variationsrika område. En mindre del av reservatet, i anslutning till den mycket besökta labyrinten Trojaborg och Gullgubbens äng, kommer liksom för närvarande att ha parkskötsel.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Reservatet har indelats i fjorton skötselområden. Gemensamt för samtliga gäller att de städas minst en gång per år. I områden som sköts med slåtter en gång per år skall slåttern ske tidigast i slutet av juli och inom de delar som är möjliga att slå maskinellt.

1.2.1 Skötselområde 1,2,3,4,5,6,7 och 8

Skötselområdena ligger nedanför klinten. Områdena 1, 2, 3, 4 och 5 är i huvudsak öppna områden på mestadels sand eller annat strandmaterial som underlag. En del av området har tidigare utnyttjats som enklare bollsplan och görs så fortfarande fastän vildkaninerna gräver hålor. Fotbollsmålen har dock tagits ner. Vildkaninerna håller nere vegetationen, åtminstone under perioder med tätare stam. Skötselområde 8 består av Kärleksstigen och dess närmaste omgivning samt klintsidan.

Områdena genomkorsas av större anlagda stigar och många mindre "spontant uppkomna" sådana. Inhägning och bete synes därför vara mindre lämpligt som skötselåtgärd.

Område 1 skall till sin karaktär vara öppet och detta skall ske genom mekanisk borttagning av buskar 1/5 år. Buskbryn mot äldre träd får inte helt tas bort.

Område 2 är ett mindre område mellan Gullregnsallén och kyrkogårdsområdet, med en stig. Det skall hållas öppet med slåtter minst 1/1 år och röjas vid behov.

Område 3 utgörs av den s.k. Wallérs äng. Denna var ännu på 1920-talet slåtter- och betesmark. Området har sedan utnyttjats för bl.a. varpa. Området skall bibehållas som öppen äng genom slåtter minst 1/1 år. Stig mellan området och Kärleksstigen ska röjas vid behov.

Område 4 består av slutningen vid Botairlunden. Området skall bibehållas öppet. Skötseln består av slåtter minst 1/1 år och röjning vid behov för att bibehålla den öppna karaktären. Trappan från Bergsgatan ner i Botairlunden skall underhållas.

Område 5 är ett område som består av Gullgubbens äng och området kring Trojaborg. Området skall bibehålla sin karaktär av park genom parkskötsel. Parkering och informationstavla skall finnas och skötas.

Område 6 är en våtmark och skogsdunge kring denna. Våtmarken är resterna av en hålldamm till en såg. Avrinningen sker genom en mindre dike mot vägen/havet. Inriktningen är att våtmarken skall bevaras som sådan så länge som möjligt. För att hejda igenväxningen höjes nivån i våtmarken och röjning av sly skall ske i våtmarken 1/10 år. Vattenståndshöjningen sker genom att ett överfall med sättar anordnas i diket. Med sättarna regleras vattennivån så att denna följer en naturlig flödesregim över året med en hög vinternivå och en lägre sommarnivå. Området ska för övrigt lämnas för fri utveckling. Många träd lutar kraftigt från vägen in mot området. Om trafiksäkerheten så kräver får träd, som kan riskera falla över S:t Göransgatan, tas ner. Minst en halv stam från varje avverkat träd skall kvarlämnas.

Område 7 är ett område med lövskog och ytligt rörligt grundvatten. Lövskogskaraktären skall bibehållas och ingen avverkning skall ske förrän det är befogat ur säkerhetssynpunkt. Veden får bortföras. Kring Gullregnsallén har röjningar företagits, men framförallt asktelningar kommer snabbt upp. Dessa lämnas för självgallring även om det kan se något förbuskat ut under några år. Helt invid stigen och kring gullregnsträden röjes vid behov för att bibehålla alléns karaktär. Mellan Kärleksstigen och reservatets gräns mot kyrkogården eftersträvas ett buskrikt område men stigar och öppna ytor kring dessa skötes. Befintliga diken underhålls. Förbuskningen i de lägre liggande delarna mot det öppna skötselområde 1 skall hållas under kontroll genom röjningar 1/10 år i syfte att ge viss genomsikt.

Område 8. Skötseln vid Kärleksstigen skall prioritera åtgärder som gagnar upplevelsen av en småfågellik, lummig stig där klinten syns eller anas. Mot "havssidan" hålls befintliga gluggar i vegetationsridån ordentligt öppna. Varsam röjning invid stigen, huvudsakligen på "havssidan" företas när igenväxningen har fortskridit så långt att dessa riktlinjer inte upprätthålles.

Beståndet av lärk och även svarttall skall utvecklas fritt och någon avverkning får inte förekomma i område 8 förrän det är påkallat av säkerhetsskäl. Veden får bortföras. Föryngring skall ske genom självföryngring.

1.2.2 Skötselområde 9, 10, 11, 12, 13 och 14

Skötselområdena 9-14 består av reservatsdelen ovan klinten. Jordlagren är mestadels tunna. Hällmarkerna är sönderbrutna och kuperade av en mängd stenbrott och rester från stenbearbetningen.

Område 9 består till stor del av hällmarker, med en hel del stenbrott, samt andra marker med tunt jordtäckte. I området finns några partier med skog, dels ett tallskogsparti samt mindre lövskogsdominerade dungar. Området lämnas för fri utveckling och ingen avverkning skall ske om det inte krävs ur säkerhetsynpunkt, ved får då bortföras. Stigar enligt bilaga 3:2 skall hållas fria och underhållas.

Område 10. Området ligger på Galgberget med området runt galgplatsen, gamla stenbrott och hällmarker. Skötselområdet skall hållas så öppet att det medger genomsikt från Lummelundsväg till galgarna. Den del av skötselområdet som med hällmarker gränsar mot klintkanten skall bibehålla den nuvarande karaktären med ett gles bestånd av lågvuxna träd och buskar. Detta upprätthålles genom en svag gallring, ca vart tionde år, där balkanoxeln lämnas kvar, men variation i växtsammansättningen för övrigt skall eftersträvas.

Sidor och klintkanten utmed Bergsgatan hålles öppna med endast en gles busk- och trädvegetation. Bergsgatan sköts som cykelväg inom reservatet.

Område 11 utgörs av två forna åkermarker. Området skall bevaras öppet genom slåtter 1/1 år. Området får användas som parkering vid tävlingar på speedwaybanan.

Område 12 är område vid galgplatsen och utnyttjas som vändplats för besökande bussar och bilar. Området hålles öppet genom slåtter 1/1 år. P-plats och informationsskylt skall anordnas och skötas.

Område 13 är ett litet stenbrott som vätter mot söder och ett ev. nytt bostadsområde, Norderbacka. Området skall skötas som parkmark om Norderbackområdet byggs och får utnyttjas som uteplats för boende i det planerade bostadsområdet. Så länge Norderbacka inte är bebyggt sköts området som område 10.

Område 14 är ett i huvudsak öppet område i norra delen. Öppna delar slås 1/1 år och röjs från högre träd och buskar 1/10 år.

2 Anordningar för besökare

2.1 Övergripande mål

Galgbergsområdet är redan idag ett av Visbys absolut mest besökta naturområden. Även den intilliggande Norderstrands camping bidrar till många besök.

Några särskilda åtgärder eller anordningar för att kanalisera eller på annat sätt styra besökande till vissa delar av reservatet, mer än vad som följer av anläggandet av parkeringsplatser, ska inte ske. En stor del av besöken till reservatet kommer genom cykel eller promenad.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet och säkerhet

Området är mycket tillgängligt. Parkeringsplatser iordningställs på två platser, där det idag sker parkering, för att få ordnade parkeringsytor.

Befintlig trappa med skyddsräcken, vid klinten, ska underhållas. Ett flertal stigar underhålls inne i reservatet.

De särskilda anordningar som finns vid vissa stigar (bilaga 3:4) för att synskadade bättre skall kunna nyttja området, skall underhållas.

2.2.2 Information

Skyltställ i format A1 som berättar om reservatet sätts upp vid parkeringsplatserna vid Trojaborg och vid galgplatsen.

En naturstig skall anordnas och en enkel informationfolder som berättar om reservatets natur och kulturhistoria tas fram och tillhandahålles vid naturstigens start vid galgplatsen..

2.2.3 Utmärkning av naturreservatets gräns

Reservatets gräns ska utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (SNV:s handbok "Skyltar i naturskyddade områden", avsnitt 5).

3 Tillsyn

Gatukontorets parkavdelning svarar för tillsynen av naturreservatet.

4 Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera utförda åtgärder, kostnader för dessa och hur de har finansierats samt förhållanden som hotar naturvårdens, kulturmiljöns och det rörliga friluftslivets intressen.

5 Ekonomisk utredning

Skötsel- område	Skötselåtgärder	Engångs- kostnad kr	Årlig kostnad kr
1-13	Utmärkning av reservatets gränser	15.000	
1-13	Tillsyn		6.000
1-13	Städning		11.600
5,10	Framställning och uppsättning av informationsskyltar	15.000	
5, 12	Anläggning och skötsel av P-platser	10.000	600
2, 3, 4, 11, 12, 14	Slåtter 1/1 år		25.000
1, 7	Röjning 1/5 år		7.500
2, 3, 4, 8	Röjning vid behov		4.000
6, 7, 8, 10, 14	Röjning 1/10 år		4.300
1-5, 7-10,	Stigunderhåll		5.600
9, 10-12	Vägunderhåll		1.200
5	Parkskötsel		5.900
6	Uppsättning av sätтар och underhåll för dämning av våtmarken	5.000	500
			800
	Summa	45.000	73.000

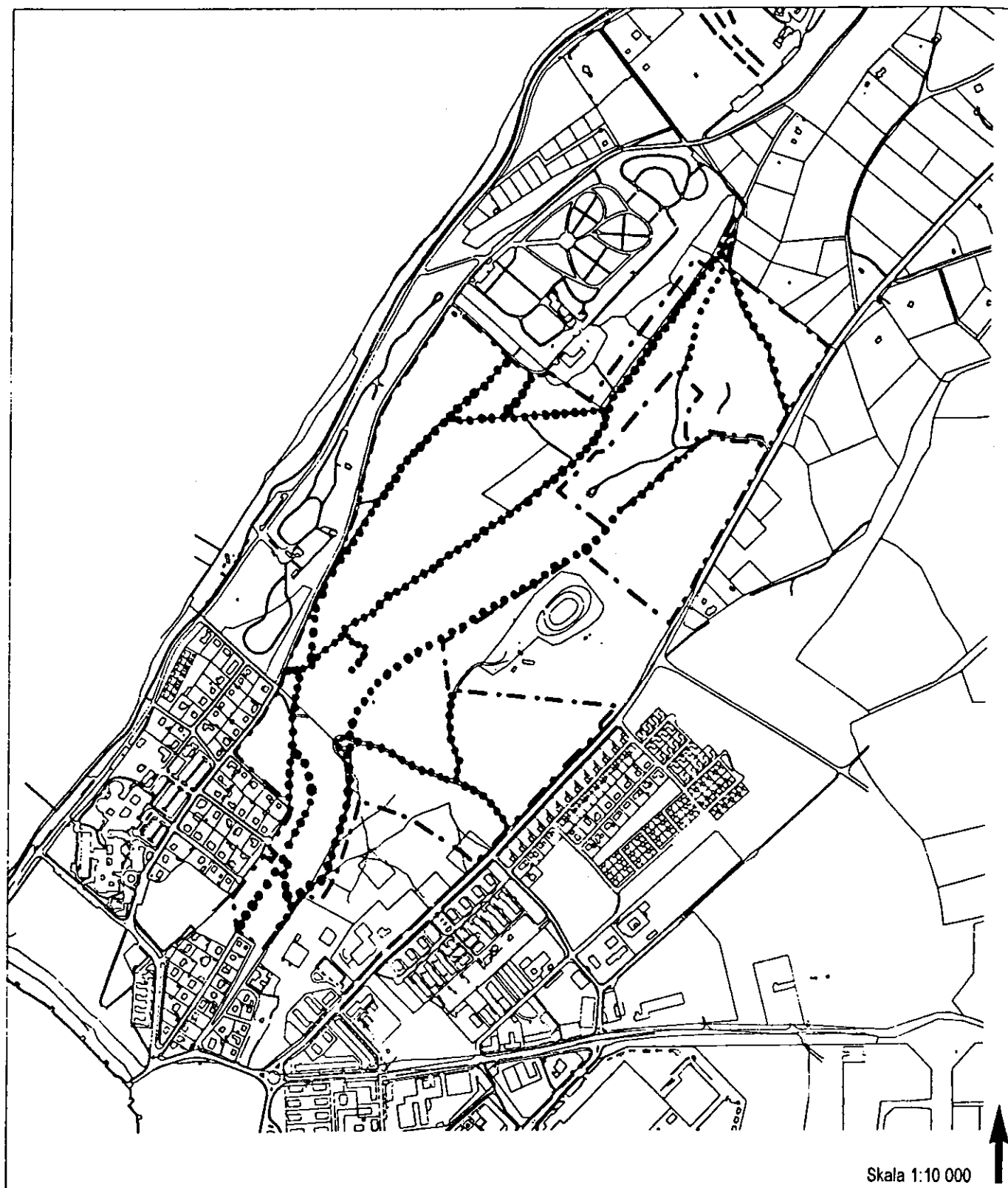
III Källor

- 1 Gotlands kommun. Fördjupad översiktsplan för Visby norr. 1995.
- 2 Dan Carlsson. Kulturhistorisk utredning inför fördjupad översiktsplan. IKOS Rapport 1992:9
- 3 Waldemar Falck. Kulturhistorisk beskrivning för fördjupad översiktsplan norra Visby 1993
- 3 Bengt Larsson. Muntliga uppgifter om botaniska värden i området. 1993.
- 4 Bengt Larsson och Gun Ingmansson. Visby växer! Rindi nr 2. 1987
- 5 Stig Högström och Gösta Fåhraeus. Balkanoxel *Sorbus graeca*, det senaste tillskottet till Gotlands *Sorbus*-flora. Svensk botanisk tidskrift 87. 1993.
- 6 Gotlands kommun. Miljökonsekvensbeskrivning, fördjupad översiktsplan för norra Visby. Gotlands kommun 1994.
- 7 Gotlands kommun. Bildande av naturreservat. Skrivelse från Gatukontoret till Byggnadsnämnden 1972-11-21.

Skötselområden

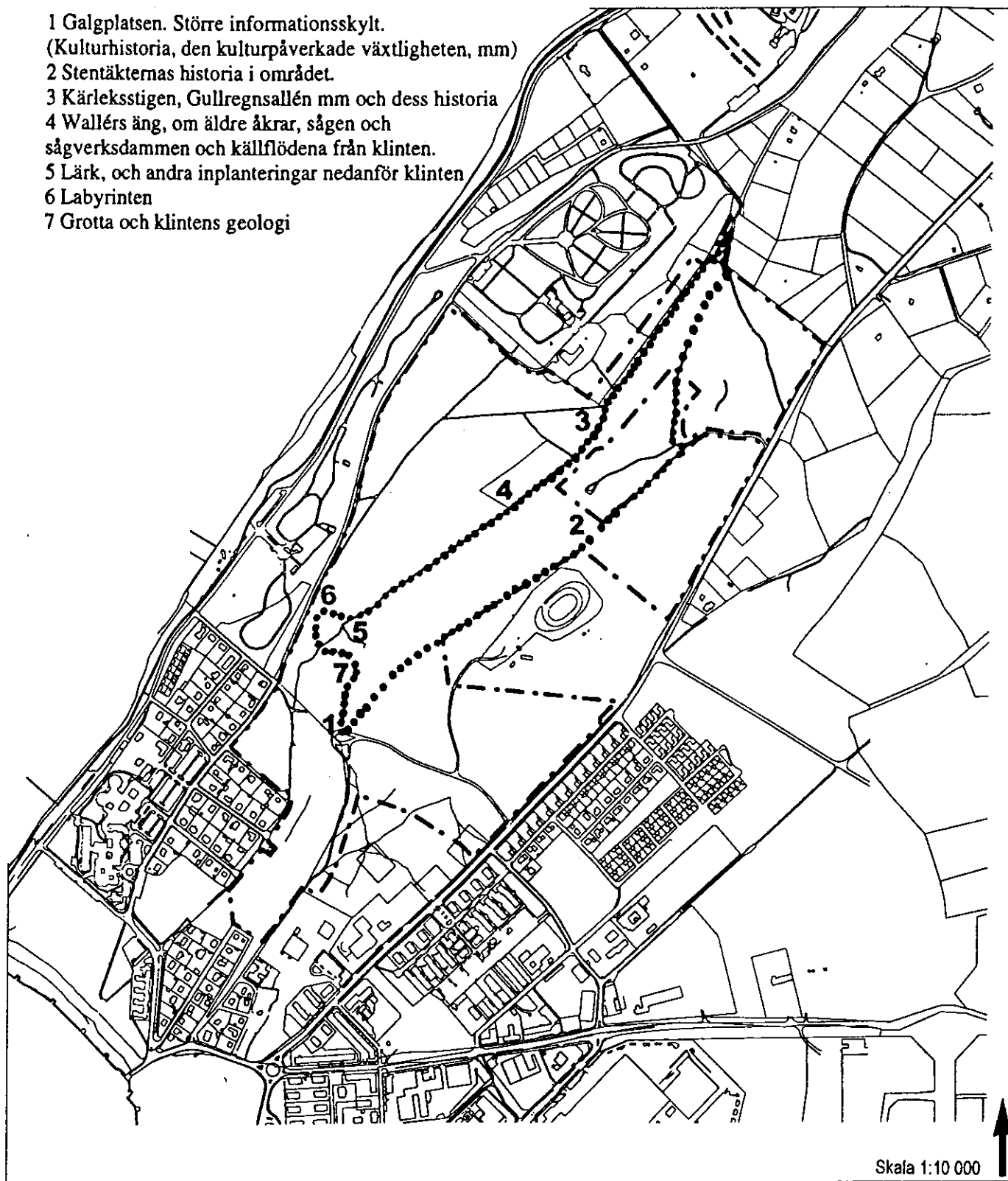

Stigar och vägar som skall underhållas

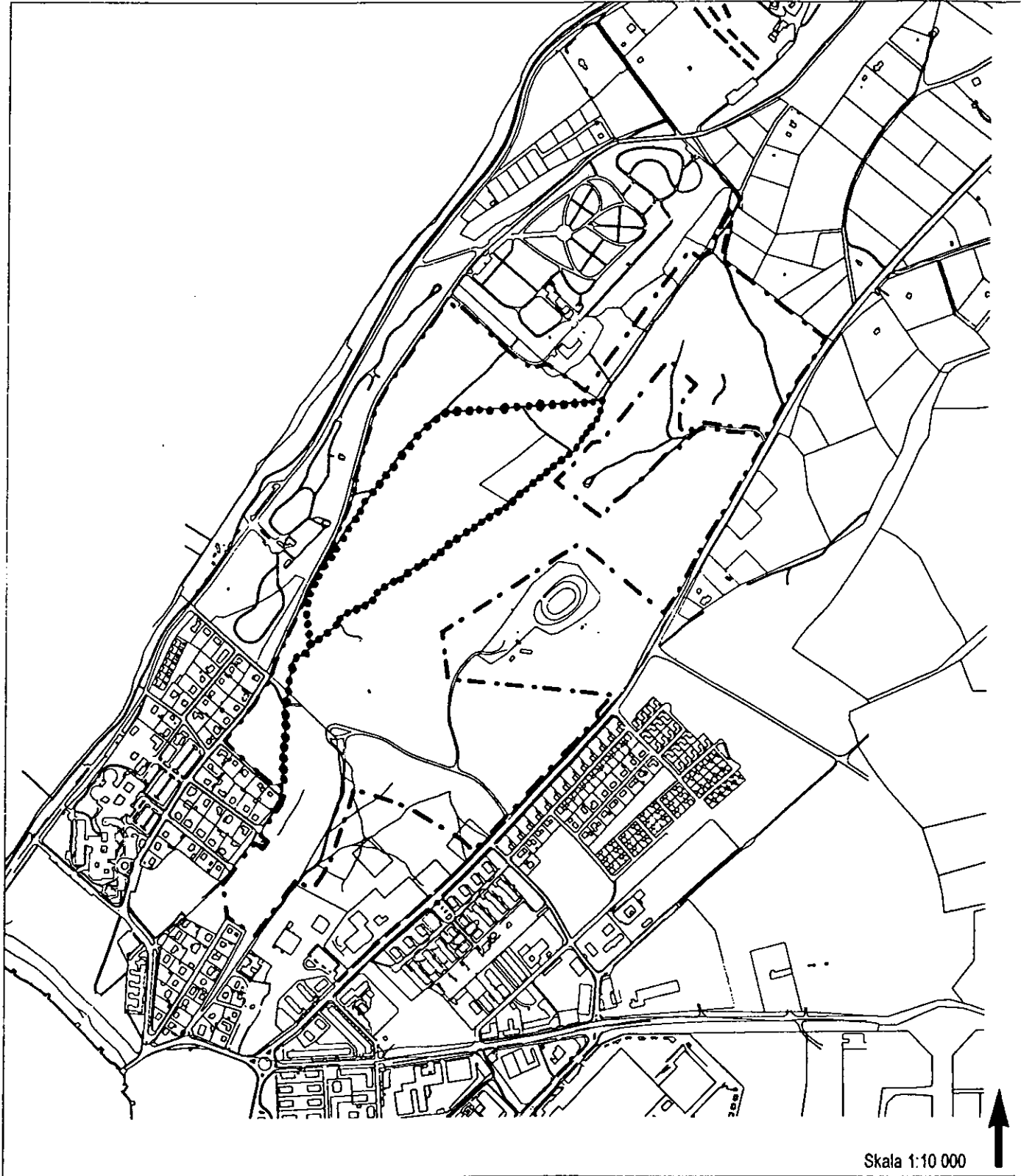
Naturstig

- 1 Galgplatsen. Större informationsskylt.
(Kulturhistoria, den kulturpåverkade växtligheten, mm)
- 2 Stentäkternas historia i området.
- 3 Kärleksstigen, Gullregnsallén mm och dess historia
- 4 Wallérs äng, om äldre åkrar, sågen och sågverksdammen och källflödena från klinten.
- 5 Lärk, och andra inplanteringar nedanför klinten
- 6 Labyrinten
- 7 Grotta och klintens geologi

Skala 1:10 000

Stig med särskilda anpassningar för synskadade

Kulturhistorisk beskrivning

(Utdrag ur kulturhistorisk beskrivning av Fil dr Waldemar Falck för den fördjupade översiktsplanen för Norra Visby 1992, med strykningar, smärre ändringar och tillägg anpassat efter detta ändamål.)

Området i och kring reservatet är från kulturhistorisk synpunkt mycket intressant med lämningar från stenålder fram till vår tid. Området var fram till mitten av 1800-talet till större delen fritt från högre vegetation. Man torde i stort sett haft fritt synfält från staden ända fram mot Gustavsvik. Anledningen var att stora delar var brukningsområden för odling och bete. I södra delen av reservatet låg under medeltiden ett område tillhörande S:t Görans hospital, nordens största spetälskesjukhus med tillhörande kyrka uppförd i början av 1200-talet.

Utspridda inom sjukhusområdet, vilket en gång omgärdats av en inhägnad, låg ett flertal övriga byggnader vilka nu avtecknar sig som låga ruinkullar under snåren av hagtorn. Endast rester efter kyrkan kvarstår idag ovan mark. Sannolikt var kyrkan och vissa byggnader i bruk fram till 1538 men fick därefter förfalla. Sjukhusområdet kom under flera perioder fram till mitten av 1800-talet att användas som begravningsplats.

År 1711 kom pesten till Gotland via Baltikum. I Visby dog 459 personer vilka på grund av smittorisken begravdes här ute. Så skedde även under koleraepidemin på 1850-talet. Om den fruktansvärda sjukdomen vittnar ännu några gravstenar norr om kyrkan.

År 1903 var det nya lasarettet färdigt och som en följd av detta planerades nya bostadsområden öster och norr om sjukhuset i S:t Göransgatans förlängning samt i nya kvarter som begränsades av sidogatorna, Åhsbergsgatan, Vikingagatan och Spitelgatan. Senare har ytterligare gator och bebyggelse tillkommit. Det vackra parkområdet norr om Ängsgatan kallades förr "Guldgubbens äng". Någon förklaring till det intresseväckande namnet finns hitintills inte.

På det plana området nedanför Galgberget ligger Trojaborg, en labyrint av obestämd ålder men kan möjligen haft sitt ursprung från tiden före Kr.f. Fortsätter man norrut under berget kommer man till områden som ännu på 1920-talet användes till betes- och slåttermark. Benämningen Wallérs äng är en kvarleva från brukningstiden.

Ytterligare ett stycke norrut låg under medeltiden en vattenkvarn och såg, "Davids såg" tillhörande S:t Görans hospital. Lämningar efter anläggningen, hus- och dammlämningar, fanns ännu kvar när Norra Kyrkogården anlades år 1916. Begravningskyrkan, Allhelgona kapellet och krematoriet byggdes här 1966. Kyrkogården utvidgade sitt område under 1993.

Området kring S:t Göransgatan, Backgatan, Bergsgatan och Botairgatan har planerats först under slutet av 1890-talet och fram till omkring 1920. I Backgatans förlängning finns ett område som på 1930-talet utnyttjades som campingplats, vilken senare överflyttades till Norderstrand. I östra kanten mot berget ligger ruinen av en kalkugn som uppfördes år 1856 och var avsedd att eldas med kol istället för ved. Experimentet var inte lyckat varför ugnens verksamhet lades ner efter några år.

Galgberget är benämning på översta bergsplatån. Namnet är sannolikt medeltida med tanke på avrättningsplatsen. Galgplatsen är troligen tillkommen redan under 1200-talet och består av tre stenpelare, en gång förbundna med träbjälkar, och med en omgärdande låg kalkstensmur. Här ute torde avrättningar ha skett till omkring 1850. Man föreslog år 1859 att galgarna skulle rivas då man ville utplåna de synliga spåren efter en inhuman tid, man hade nu istället övergått till att avrätta med bilar. Några personer framhöll det kulturhistoriska värdet av galgarna och de kunde på så sätt räddas åt framtiden.

Det kringliggande området kom under medeltiden att utnyttjas som stenbrott vid byggandet av kyrkor och profanhus i det då snabbt expanderande Visby. Stenbrotten fanns till vissa delar kvar fram till 1940-talet. Ännu vittnar högarna med skrotsten om den tidigare verksamheten. Den nuvarande speedwaybanan ligger exempelvis över ett medeltida stenbrott som utfyllts.

År 1875 väcktes tanken att anlägga en cementfabrik vid Galgberget. Visby Stad reserverade ett område mellan havet och berget med villkor att företaget skulle exploatera området före 1882 års utgång. Lyckligtvis utnyttjades erbjudandet inte inom föreskriven tid och förnyat tillstånd beviljades inte.

Området mellan Lummelundsväg och Galgberget har sedan lång tid tillbaka kallats för Norderbacka. Enligt en uppgift av P A Säve låg ännu på 1870-talet rester efter en medeltida kalkmila här ute. På det kala och en gång ödsliga området byggdes på 1850-talet en barack för kolerasjuka vilka man på grund av smittorisken ville isolera från stadsbefolkningen. Men hit fick även stadens rackare år 1861 flytta från sin tidigare bostad på bergsklinten ovanför "Rackarbacken".

I hömet vid nuvarande Norderrondellen låg fram till omkring 1950 Eklunds stenhuggeri, det sista stenhuggeriet i Visby med tradition bakåt i tiden.

Bergbetningen, området ovan klinten norr om naturreservatet, tillhörde under medeltiden något kyrkosamfund i Visby och tillföll efter reformationen på 1520-talet Hospitalet. I äldre kartmaterial kallas området "Hospitalets utmarker". Namnet Bergbetningen antyder att området under senare delen av 1800-talet kan ha använts som betesmark. På 1920-talet avstyckades en del av området för sommarstugbebyggelse bl a ägdes ett större tomtområde av nykterhetsrörelsen. Med något undantag av ett äldre stenhus längs Lummelundsväg tillkom enstaka hus för permanent boende först i början av 1930-talet.

Avslutningsvis kan sägas att de nu berörda områdena sedan sekelskiftet flitigt använts av Visbyborna som rekreatiomsområden. Ett utökat intresse rönnte området sedan promenadvägar iordningställdes åren 1933-1934. Det skedde genom s k stadskommunala nödhjälpsarbeten. Då anlades de ännu så populära Kärleksstigen och Guldregnsallén.

Karta som visar detaljplaner inom naturreservatet

Detaljplan Angiven markanvändning

- A1-1934 Gata eller annan allmän plats.
- A2-1948 Allmän plats, park och plantering. (Ny detaljplan Norderbacka är under arbete, naturreservatet beaktas i denna).
- A2-1961 Parkmark. (Ny detaljplan Norderbacka, se ovan).
- A1-1966 Parkmark.

